

is aangedrongen, zou daarbij van zelf op den voorgrond treden.

Bij deze gelegenheid merkten eenige leden op, dat het karakter, nu onlangs aan de zoogenaamde vaste bijdrage toegekend, minder juist is. Met haar is nimmer iets anders bedoeld, dan eene practische toepassing van het restitutiestelsel. Omdat het hoogst bezwaarlijk is met juistheid te bepalen hoeveel Nederland in zijne hoedanigheid van Koloniale Mogendheid om der wille van Nederlandsch-Indië uitgeeft, daarom en daarom alleen, heeft men bij verschillende wetsontwerpen getracht eene vaste bijdrage, zoo nauwkeurig mogelijk vertegenwoordigende de restitutiekosten aan Nederland, te brengen op de Indische begrooting.

Overigens verklaarde men zich algemeen bereid de aangekondigde voorstellen tot wijziging der comptabiliteitswet en van het Regeeringsreglement in nauwgezette overweging te nemen, maar van de Regeering werd dan ook de toezegging verlangd, dat zij geene maatregelen zal nemen, die op de in uitzicht gestelde wijzigingen vooruitloopen.

§ 5. Het tekort op deze begrooting bedraagt bijkans 8 miljoen 8 ton. Men wilde den Minister hiervan geen grief maken, want men zag niet voorbij, dat de opbrengst der koffie laag geraamd is en dat de einduitkomst van het dienstjaar gewoonlijk mindere uitgaven en hogere inkomsten dan de geraamde aanwijst. Had dus het tekort op zich zelf geen overwegend bezwaar, toch ligt daarin eene aanmaning voor de Regeering om voorzichtig te zijn en geene ingrijpende maatregelen tot vermindering der middelen te nemen. De financieele politiek van den Minister achtte men beter dan die van zijnen voorganger, in zoover deze Minister niet blijft vasthouden aan het stelsel om spoorwegaanleg te betalen uit eene opdrijving der gewone middelen en bereid schijnt verlichting aan te brengen, daar waar de bevolking te zwaar belast is. Intusschen vreesde men, dat de Minister in een ander uiterste zal vervallen en niet genoegzaam doordrongen is van het hooge belang om te blijven streven naar eene verbeterde verhouding tusschen de uitgaven en inkomsten in Indië.

Als grond voor die bezorgdheid voerde men aan: ten eerste het brengen van verschillende verhoogingen op de begrooting, zonder dat die beruste op aanvragen uit Indië, ja zelfs zonder dat het advies der Indische Regeering daarop gevraagd was of de financieele gevolgen genoegzaam waren overzien; ten tweede, dat de Minister meer dan eens in de discussies gewezen heeft op de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal om credieten te openen boven de begrooting, eene bevoegdheid, waarvan zoo veel misbruik is gemaakt, ten gevolge waarvan een behoorlijk beheer en bewaking der begrooting onmogelijk wordt en waartegen de Staten-Generaal zich steeds met kracht verzet hebben.

§ 6. Men achtte de handhaving van ons gezag op Atjeh noodzakelijk en men had met instemming kennis genomen van de verklaring der Minister om geene ingrijpende maatregelen aldaar te nemen zonder daarin vooraf de volksvertegenwoordiging te kennen.

Uitgaven in Nederlandsch-Indië.

ISTE AFDEELING.

Regeering en Hooge Colleges.

Onderafd. 1. Hetgeen is voorgevallen met betrekking tot de traktements- en pensioensregeling van den nieuwen Gouverneur-Generaal, gaf aanleiding tot het betoog der wenschelijkheid, dat de jaarwedde en het pensioen van den Gouverneur-Generaal bij algemeene verordening worden geregeld.

IIde AFDEELING.

Departement van justitie.

1. Ten aanzien der vraag welke autoriteiten door den Gouverneur-Generaal worden geraadpleegd bij benoemingen, verplaatsing of ontslag van rechterlijke ambtenaren, is thans, blijkens de op blz. 60 van het Koloniaal Verslag medegedeelde aanschrijving, beslist, dat den Gouverneur-Generaal wordt vrijgelaten om in deze gevallen zowel den president van en den procureur-generaal bij het nooggerechtshof als den directeur van justitie te hooren. Aan deze mededeeling voegt de Memorie van Antwoord (bladz. 12) het volgende toe: »Evenmin als den Landvoogd eenige *verplichting* is opgelegd tot raadpleging van den directeur, zou het, naar het inzien van den ondergeteekende, te pas komen hem aan het inroepen van het advies van den president van het hof en van den procureur-generaal te binden". De juistheid dezer beschouwing kon niet worden toegegeven. Het vragen van het advies van den president van het Hooggerechtshof en van dat van den procureur-generaal of den directeur van justitie staat niet op ééne lijn. Het advies van den president van het hof, dat is van den onafzetbaren rechterlijken ambtenaar, geeft meer waarborg dan het advies van den ambtenaar, die afhankelijk is van het Gouvernement. Men zag niet in, waarom het inwinnen van het advies van den president van het hof niet verplichtend zou kunnen zijn.

2. Voor eene goede behandeling van rechtszaken, waarbij inlanders betrokken zijn, is het hoogst wenschelijk, dat de rechterlijke ambtenaren met de inlandsche talen bekend zijn, wat maar al te dikwijls het geval niet is. Zoo waren volgens de dagbladen de rechterlijke ambtenaren, met het onderzoek der onlusten in Bantam belast, het Soendaneesch niet machtig. Het is noodig in dat gebrek te voorzien. De Regeering geve een voorrang aan die ambtenaren, welke het bewijs leveren een of meer inlandsche talen te verstaan of zij brenge op eenige andere wijze verbetering in dezen toestand.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Uiteenlopend waren de gevoelens over het opium en de beste wijze om het gebruik daarvan te bestrijden.

Volgens sommige leden is het bestaande stelsel het slechtste. Beperkte verstrekking is schijnvertoon. Zij bevordert slechts den geheimen invoer en de verstrekking van opium voor een prijs, vier- of vijfmaal hooger dan de kostende, is eene sterke aanmoediging voor de pachters tot smokkelarij. Deze leden wachtten alleen afdoende verbetering van de invoering eener regie. Ook hieraan zijn bezwaren verbonden, doch die zijn, naar het oordeel dezer leden, niet onoverkomelijk. Werd het opium met een zeker merkteken voorzien, dan zou de gesmokkelde waar niet enkel bij den invoer, maar ook na den invoer te ontdekken zijn. Ook meenden sommigen, dat, wordt het opium gegeven voor wat het kost, de pachter niet langer zijn zou belanghebbende in den smokkelhandel. Aldus zou men gedurende een tijdperk van overgang den omvang van het verbruik leeren kennen, om daarna over te gaan tot de regie. Sommigen gaven in overweging daarmede eene proef op beperkte schaal te nemen. Anderen vonden echter de regie stuitend.

Wederom andere leden herinnerden tot eer van het Nederlandsch Gouvernement, dat alle opvolgende Ministers van Koloniën en alle Gouverneurs-Generaal er op uit zijn geweest om het verbruik van het opium tegen te gaan. Aan de verschillende maatregelen lag de bedoeling ten grondslag om die vermindering te bereiken, zij het met opoffering van baten. Maar het gevolg was steeds, dat het verbruik toenam en de opbrengst voor de schatkist

tijdelijk verminderde. Daarom wilde men den Minister van Koloniën waarschuwen om toch geen maatregelen te nemen, dan na rijp beraad en waarvan het zich op goede gronden liet voorzien, dat zij werkelijk tot vermindering van het verbruik zullen leiden.

Hierover was men het intusschen eens, dat met kracht de smokkelhandel dient te worden bestreden. Enkele leden echter, betreurende de belemmeringen, welke de maatregelen tegen den smokkelhandel aan de inlandsche scheepvaart veroorzaken, en de ongerechtigheden, waartoe zij, vooral in handen der pachters, tegenover de bevolking aanleiding geven, wenschten ook in dezen tegen overdrijving te waarschuwen.

IVDE AFDEELING.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Omtrent de afschaffing der heerendiensten meende men, in afwachting van kennismaking der desbetreffende rapporten, welke zeer onlangs bij de Kamer zijn overgelegd, thans niet in beschouwingen te moeten treden.

Onderafd. 48. Koffie. Met de verhooging van het plantloon met f 1,00 verklaarden zich eenige leden weinig ingenomen. De maatregel is algemeen. Hij zal ten gevolge hebben, dat de verhooging plaats heeft ook in streken, waar zij onnoodig is en waar zij noodig is zal de verbetering luttel zijn. Deze leden wenschten een ander stelsel van belooning. Thans geschiedt de betaling uitsluitend naar het verkregen product. Beter ware het huns inziens trapsgewijze de bevolking te betalen voor het aanleggen van koffietuinen, het planten der koffie en daarna bij het plukken de laatste betaling te doen. Bij zoodanige billijke regeling zouden zij niet tegen eenige uitbreiding der cultuur zijn en haar in overeenstemming met de belangen der bevolking achten. Sommige leden vonden daarentegen uitbreiding in geen geval gewenscht.

Anderen waren niet tegen de verhooging, maar achtten haar eenen onvoldoenden maatregel.

Intusschen werd bij Koninklijk besluit van 14 October 1888, n°. 18 (*Staatscourant* van 17 October) »aan eene Staatscommissie opgedragen een onderzoek in te stellen naar de middelen welke kunnen strekken om den achteruitgang der Gouvernementskoffiecultuur op Java en Sumatra te verhoeden, de daaraan klevende bezwaren zooveel mogelijk op te heffen, en, met inachtneming dat die cultuur behoort tot de middelen ter bestrijding van 's lands uitgaven, daaraan eene met de belangen der bevolking overeenkomende uitbreiding te geven, zoodanig, dat ook zij deele in de voordeelen van die cultuur, en dat de belooning van den daaraan besteden arbeid in overeenstemming gebracht worde met het voorschrift van art. 56 n°. 4 van het Regeeringsreglement.»

Dit besluit gaf tot onderscheidene vragen en opmerkingen aanleiding.

Onderscheidene leden waren van oordeel, dat de Minister zelf moest weten op welke wijze hij de koffiecultuur wilde hervormen en dat het opdragen dezer taak in dit stadium en hier te lande aan eene Staatscommissie de verantwoordelijkheid van den Minister op zoodanige commissie overbracht.

Men liet niet onopgemerkt dat, hoe voorzichtig het besluit ook gesteld zij, daarin toch duidelijk de uitbreiding der cultuur op den voorgrond treedt, en gemotiveerd wordt door de overweging, dat die cultuur als middel ter bestrijding van 's lands uitgaven dient; dat wel gesproken wordt van art. 56 n°. 4, maar gezwezen van art. 56 n°. 6 van het Regeeringsreglement.

Daarentegen gaf de Minister tijdens de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling met de andere Kamer te kennen, de cultuur te zullen intrekken daár, waar zij aan de bevolking geen genoegzaam voordeel opleverde.

Vrij algemeen zag men in de houding des Ministers met

betrekking tot dit aangelegen belang eene zekere besluiteloosheid, weinig geschikt om vertrouwen in zijn beleid te wekken.

Over de zaak zelve waren de gevoelens verdeeld.

Slechts een gering getal leden zouden met leedwezen zien, dat het laatste overblijfsel van het cultuurstelsel verdween en waren er niet gerust op, dat dit niet geschieden zou. Naar van die zijde beweerd werd heeft art. 56 n°. 6 geen betrekking op de koffiecultuur. Tot behoud van het financieel evenwicht in 'ndië zijn die baten onmisbaar. Daarom wenschte men langs administratieve weg de bestaande regeling te verbeteren, maar geen ingrijpende wijziging in het stelsel te brengen, dan bij de wet. Dat het vrijhandelstelsel voorgoed door de beschaafde wereld zou worden aangenomen, was eene illusie, die men voor vijf en twintig jaren koesterde, doch die dagelijks door de ondervinding wordt gelogenstraft. Het is van belang de consignatie der koffie naar Nederland te behouden, opdat, nu de suikermarkt voor Nederland verloren is, althans de koffiemarkt bewaard blijve.

Deze meeningen ontmoetten krachtige tegenspraak. Erkennende, dat het twijfelachtig is of de koffie behoorde tot het cultuurstelsel van VAN DEN BOSCH, ontkennde men, dat de koffie niet zou behooren tot »de op hoog gezag ingevoerde cultures», waarvan art. 56 gewaagt. Men drong er dan ook op aan dat art. 56, n°. 6, als einddoel, mede ten opzichte der koffie, in het oog worde gehouden. Echter bedoelt art. 56 eene voorzichtige staatkunde. Velen waarschuwden tegen eene wettelijke regeling, want bij de groote verscheidenheid van toestanden en behoeften is deze materie voor wettelijke regeling volstrekt ongeschikt. Deze leden wenschten met den Minister intrekking der cultuur daár, waar zij aan de bevolking geen voordeel aanbrengt. Men vroeg, of het in de bedoeling der Regeering ligt om daar, waar de gedwongen cultuur wordt opgeheven ook het monopolie van levering door het Gouvernement op te heffen?

Onderafd. 49. Suiker. Met genoegen had men gezien, dat de Regeering, naar aanleiding van een adres van belanghebbenden, maatregelen heeft toegezegd tot beteugeling, zoo mogelijk, der serehsiekte.

Onderafd. 51. Kina. Het doel, dat met de instelling der gouvernements-kinacultuur beoogd werd, te weten om de kinacultuur op Java in te voeren, achtten eenige leden bereikt. Zij gaven daarom, ook na te hebben kennis genomen van hetgeen dienaangaande in de Memorie van Antwoord vermeld staat, in overweging tot geleidelijke opheffing dier gouvernementscultuur over te gaan.

Onderafd. 52. Boschuizen. Het djatihout ware een artikel uitnemend geschikt voor uitvoer in stukken van minstens zes à zeven meter lengte. Maar het verbruik blijft tot Java beperkt. Dit is voor een deel het gevolg van het beperkt aantal perceelen door het Gouvernement voor uitkapping uitbesteed. De wensch werd geuit, dat het aantal contracten zoodanig worde vermeerderd, dat de contractanten geen voldoende afzet meer op Java alleen hebben en hun belang dus medebrengt het hout elders te verkoopen. De Regeering is reeds in die richting werkzaam geweest, maar men achtte het wenschelijk, dat dit nog in ruimer mate geschiede. Ook ware het niet ondienstig eene proef te nemen met grooter perceelen en voor een langeren duur dan tegemoetwoordig.

Onderafdeeling 54. Paketoort. Op blz. 102 van het Koloniaal Verslag deelt de Regeering mede, dat ter uitvoering der wet van 19 Maart 1888 (*Staatsblad* n°. 48), den 5den Juli eene overeenkomst is tot stand gekomen tusschen de Indische Regeering en de heeren J. BOISSEvain, W. ROYS en P. E. TEGELBERG. Die overeenkomst is nagenoeg gelijklopend met het ontwerp, dat bij de toelichting der vermelde wet aan de Staten-Generaal werd medegedeeld, doch het werd gewijzigd en aangevuld in over-

eenstemming met de wijzigingen, die het wetsontwerp tijdens de behandeling in de Tweede Kamer had ondergaan en met de toezeggingen der Regeering aan de Staten-Generaal. De Regeering geeft daarbij eene berekening van de financieele resultaten, zoo van het oude, als van het nieuwe contract, doch alleen wat het subsidie per beveren mijl betreft. Deze vergelijking is eenzijdig en daardoor onjuist. Men verzocht daarom aan de Regeering om eene opgave van de geldelijke uitkomsten betreffende het vervoer van gouvernementen-reizigers en -goederen en de inhuur van schepen gedurende het laatste jaar, waarover zij gegevens heeft, en daar naast eene opgave, hoe die uitkomsten zouden geweest zijn, wanneer in dat jaar reeds het nieuwe contract had gegolden.

Vde AFDEELING.

Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid.

1. Uit de beraadslaging in de andere Kamer, met name uit het antwoord op 29 November door den Minister aan den geachten afgevaardigde uit Kampen gegeven (*Handelingen* blz. 347, 2de kolom), had men niet de overtuiging erlangd, dat de Minister doordrongen is van den plicht om het wettelijk voorschrift van art. 125 van het Regeeringsreglement na te leven, bepalende, dat de inrichting van het openbaar onderwijs bij algemeene verordening geregeld wordt *» met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen »*. Over de vraag, of dat voorschrift, uit de Nederlandsche Grondwet overgenomen, onbepaalde goedkeuring verdient, openbaarde zich verschil van gevoelen. Maar algemeen was men het er over eens, dat die bepaling, zoolang zij bestaat, behoort te worden opgevolgd. Daarom werd er prijs op gesteld van den Minister de verzekering te ontvangen, dat de subsidiën alleen zullen worden gegeven aan die bijzondere scholen, waar het onderwijs zoodanig is ingericht, dat het voor kinderen van alle gezindten, zonder krenking van de godsdienstige gevoelens hunner ouders, kan worden bijgewoond.

2. Bij de bespreking van enkele punten de zending betreffende, zetten verscheidene leden op den voorgrond, dat zij den arbeid der zendelingen in hooge mate waardeerden. Echter merkte men op, dat steeds voor en na de vaststelling van het Regeeringsreglement als beginsel heeft gegolden, dat daar, waar inlandsche Christengemeenten gevestigd zijn van Gouvernementswege predikers worden aangesteld en bezoldigd. Later heeft men daarbij ook hulppredikers aangesteld. Eerst tien; toen vijftien; daarna is in een desbetreffend besluit het getal onbepaald gelaten. (Zie *Indisch Staatsblad* van 1870, n°. 71; 1874, n°. 250; 1878, n°. 224.) Maar bij al deze regelingen bleef men getrouw aan het beginsel, dat ondersteund werden gevestigde inlandsche gemeenten. De toelichting van onderafdeeling 32 van hoofdstuk I en het antwoord op diezelfde onderafdeeling, een antwoord in rekbare bewoordingen gesteld, deden eenige leden betwijfelen, of de Regeering thans niet een stap verder wil gaan, hetgeen deze leden bedenkelijk zouden achten. Daarom ontvingen zij gaarne van den Minister de verklaring, dat hij zich van alle rechtstreekse ondersteuning van het zendings- en bekeeringswerk onthouden zal.

Op eenige leden had een minder aangename indruk gemaakt hetgeen de Minister op blz. 3 der Memorie van Antwoord zegt naar aanleiding van zijnen brief van 8 Mei ll. aan de Nederlandsche zendingsverenigingen. *»Bovendien»*, leest men daar, *» wilde hij door zulke aanschrijving het werk der Christenzending in eere herstellen, opdat de Nederlandsche ambtenaren in Indië — zooals maar al te dikwijls vroeger het geval was — niet langer meenen mochten, dat het Christendom, ofschoon ook als een noodzakelijk kwaad geduld, aan den wensch der Regeering echter zooveel mogelijk, ter vermindering van botsing met*

de talrijke belijders van andere godsdiensten, in Indië behoort te worden geweerd en gedwarsboomd. » Het verlangen scheen gewettigd, dat eene zoo krasse en algemeene beschuldiging niet worde geuit, zonder dat zij tevens wordt bewezen.

Onderafd. 65. Geneeskundige dienst en Onderafd. 65a. Traktementen van het personeel en toelage van een vaccinateur bij het parc vaccinogène in de afdeeling Buitenzorg, benevens verdere uitgaven voor die inrichting. De Tweede Kamer heeft onderafd. 65 met f 42 000 verhoogd ten einde voor maatregelen tegen syphilis dezelfde som beschikbaar te stellen als het vorige jaar en heeft onderafd. 65a op de begrooting gebracht.

Ofschoon over 't algemeen niet ingenomen met het brennen van posten tot verhooging op de begrooting, betuigden toch vele leden met deze verhoogingen hunne instemming, daar zij die beschouwden als een protest tegen de huns inziens ongemotiveerde wijze, waarop de Regeering in dezen was te werk gegaan.

Gaarne vernam men, of de Regeering bereid is de toezegging te geven, dat zij van de aangeboden credieten gebruik maken zal?

Onderafd. 67. Mijnwezen. 1. Het standpunt van den Minister, die aan de zaak van Billiton niets doet, achtten velen niet bevondelijk aan 's lands belang. Wanneer het Billiton-contract zal zijn afgelopen, staat het Gouvernement voor de keus om of de tinmijnen op Billiton in eigen exploitatie te nemen, of die exploitatie uit te besteden, of haar ondershands te gunnen. In ieder geval wordt dan de tuschenkomst der wet vereischt, en daartoe zijn voorbereidende maatregelen noodig. Zonder zich over eene der mogelijke oplossingen van het vraagstuk voor het oogenblik uit te laten, drong men er bij de Regeering op aan, dat zij waakzaam zij opdat de exploitatie der mijnen na 22 Maart 1892 geen schade lijde.

2. Men bracht in herinnering, dat over een drie- of viertal jaren de spoorweg naar de Ombiliënvelden gereed is. De Regeering drale niet met eene keus te doen tusschen de exploitatie der kolenvelden voor eigen rekening of bij aanbesteding, opdat er in ieder geval kolen te vervoeren zullen zijn, zoodra de spoorweg geregeld loopt.

Vide AFDEELING.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

Meermalen vorderde de voltooiing van burgerlijke werken, die over verschillende jaren zijn verdeeld, sneller, dan men bij de begrooting berekend had en worden dientengevolge midden in het jaar plotseling de werkzaamheden gestaakt. Hoezeer dit strekt ten nadeele van het algemeen belang, behoeft geen betoog. De Regeering zou die onregelmatigheid kunnen voorkomen door de mogelijkheid van overschrijving uit *Ontvoorzien* of op eene andere wijze, maar vooral werd haar nauwkeurige raming aanbevolen.

Onderafd. 76, a. Werken tot verdere uitrusting van de haven Tandjong-Priok (Batavia). Met bijzonderen nadruk werd aangedrongen op spoedige voorziening in de behoefte van een of meer drooge dokken te Tandjong-Priok. De geheele haven, werd gezegd, verliest zijne beteekenis, zoo lang in die dringende behoefte niet is voorzien. De gelegenheid om op Onrust te dokken bestaat niet meer. De schepen moeten nu telkens om te dokken naar Singapore. Men gaf in overweging om vaste droogdokken te maken; eene groote uitgave in eens, maar op den duur eene bezuiniging. Zijn de dokken gereed, de Regeering neme ze zelf in exploitatie, of geve ze in exploitatie aan eene maatschappij. Maar zij handele met spoed en met doorzicht.

Onderafd. 80. Post- en telegraafdienst. 1. Verlaging van het porto der drukwerken tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië werd zeer noodig gekeurd.

Voorts werd de noodzakelijkheid betoogd, dat de vaste wekelijksche maildienst van het postvervoer tusschen Nederland en Indië, ook na Mei 1889 verzekerd zij.

2. Men vestigde de aandacht der Regeering op de wenschelijkheid om de bestaande postpaketdienst tusschen Nederland en Indië uit te breiden in Indië tot alle hoofdplaatsen aan spoorwegen gelegen en alle plaatsen, die door de pakketvaart worden aangedaan.

3. Ook werd uitbreiding van het telegraafnet noodig geoordeeld. Er werd opnieuw gewezen op de wenschelijkheid om Atjeh en de West- en Zuidoostelijke afdeeling van Borneo in het telegraafnet op te nemen. De kosten mogen geen bezwaar zijn. Want zij worden ruimschoots opgewogen door de mindere uitgave voor stationneerende schepen.

Onderafd. 81. Spoor- en tramwegen en stoomwezen. De wenschelijkheid werd betoogd om te Magelang, waar eene aanzienlijke troepenmacht gelegen is door spoor of stoomtram met Djocjocarta te verbinden.

VIIde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Met leedwezen hadden eenige leden kennis genomen van het voornemen des Ministers om de groote manoeuvres, waarmede sedert kort was begonnen en die eenen moreelen invloed op de veerkracht der troepen oefenen, zonder opgaaf van eene andere reden dan zijne persoonlijke opvatting, weder af te schaffen.

Onderafd. 94. De regentschappen Sumanap en Madura zijn sedert 1883 en 1885 ingelijfd bij 's Gouvernements rechtstreeksch gebied. Op welken grond berust naar het oordeel der Regeering het recht om thans nog op Madura korpsen barisan in stand te houden?

VIIIste AFDEELING.

Departement van Marine.

1. Enkele leden verlangden, dat de blokkade der kusten van Atjeh zoo veel mogelijk effectief zij. Daartoe zijn noodig een voldoende aantal snel varende kleine vaartuigen van geringen diepgang. Andere leden wezen op de bezwaren, verbonden aan de vervulling van dien wensch, met het oog op de uitgebreidheid der kusten van Atjeh.

2. Blijkens bladz. 20 der Memorie van Toelichting zal het stoomschip voor de Indische militaire marine, waarvoor ten vorige jare de eerste post op de begroting voorkwam, in het geheel f 798 000 kosten; daarbij komt voor bewapening, torpedo-inrichting en uitrustingsgoederen f 253 000 te zamen f 1 051 000. Onder verwijzing naar de beraadslaging in deze Kamer op 30 December l.l. met de toenmalige Regeering wenschten eenige leden van de sedert opgetredene te vernemen, of naar hare overtuiging dit stoomschip bestemd en geschikt is om dienst te doen tegen een Europeeschen vijand? Zoo ja, dan valt het schip niet onder de categorie *b* van het besluit van 16 November 1866 *Indisch Staatsblad* 1867 n°. 56. Zoo neen, dan is dit schip veel te kostbaar voor het beoogde doel en wordt dit veel beter bereikt door den aanbouw van schepen van het type als dat voor de gouvernements-marine, wat slechts f 254 000 kost.

Doch wat hiervan zij, men achtte den tijd meer dan gekomen om de verhouding tusschen de Nederlandsche en de Indische marine aan eene herziening te onderwerpen en

drong er bij vernieuwing op aan, dat eene niet talrijke Staatscommissie met die taak worde belast: de bezwaren toch door de Regeering op blz. 31 der Memorie van Antwoord tegen de verwezenlijking van dit denkbeeld werden ingebracht, achtte men niet overwegend. Maar zoolang het Koninklijk besluit van 1866, dat den grondslag vormt, waarop de organisatie der zeemacht in Indië steunt, niet is gewijzigd, dient het te worden nageleefd.

Uitgaven in Nederland.

IIIde AFDEELING.

Departement van Financiën.

Onderafd. 9. Uitgaven ter zake van geldleeningen en voorschotten. Sub *a* wordt uitgetrokken: »Aandeel van de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië in de uitgaven wegens rentebetaling en aflossing van 3½ pct. rentegevende Nationale Schuld f 1 854 000.» Onder verwijzing naar de beraadslaging in den afgelopen zomer over het vernieuwde Bankoetrooti kwam men er op terug, dat, terwijl alzoo rente en aflossing uit Indische geldmiddelen wordt betaald, ongeveer 25 miljoen Indisch geld renteloos bij de Nederlandsche Bank ligt.

VIIde AFDEELING.

Departement van Oorlog.

Onderafd. 44a. Indische brigade. Een memorie-post. In het fond der zaak trad men thans niet, maar men sprak het vertrouwen uit, dat de Regeering geenerlei maatregel zal nemen tot »eventuele oprichting van een korps, bestemd om de wegen tijdelijke ongeschiktheid uit Indië terugkeerende militaire op te nemen en om hier te lande te dienen als kern voor de uitzending van suppletietroepen», die niet vooraf bij afzonderlijke wet is goedgekeurd, opdat ook de Eerste Kamer in staat zij over deze zaak, afgescheiden van andere, haar oordeel uit te spreken.

Spoorweg Warong-Bandreg-Tjilatjap.

Door eenige leden werd tegen het ontwerp van wet, waarbij de eerste credieten worden aangevraagd om voor rekening van den Staat den spoorweg op Java van Tjitjalengka naar Warong-Bandreg te verlengen tot Tjilatjap, ernstige bezwaren in het midden gebracht.

Toen de vorige Regeering voorstelde den spoorweg te maken tusschen Tjitjalengka en Tjilatjap werd (19 Nov. 1886, *Handelingen* blz. 212) bij amendement bepaald, dat voorloopig het eindpunt zijn zou niet Tjilatjap, maar Warong-Bandreg. Doel van het amendement was op de voortzetting der lijn in de richting naar Tjilatjap niet vooruit te loopen. Op blz. 22 van het Voorloopig Verslag over de Indische begroting voor 1887 waren andere richtingen aangegeven, die men beter achtte, en althans der overweging waard keurde: behalve Tjitjalengka-Cheribon ook bepaaldelijk Batavia-Cheribon over Krawang.

Waarom moet het vooral te doen zijn? Om eene doorgaande aansluiting van het westen naar het oosten over geheel Java. Oostwaarts heeft men als eindpunt Probolingó. In westelijke richting loopt de lijn tot Solo. Vanhier gaat de eene verbinding in noordwestelijke richting naar Samarang, de andere in westelijke richting over Djocjo naar Tjilatjap. De vraag is, hoe Batavia het best eene aansluiting in oostelijke richting erlangt?

Nu is de afstand van Batavia naar Solo over Cheribon-Samarang 80 kilometer korter, dan over Tjilatjap-Djocjo en de afstand van Batavia naar Samarang is over Cheribon 300 kilometer korter dan over Tjilatjap-Djocjo-Solo. Bovendien loopt de Preangerlijn door eene bergachtige streek, zoodat niet meer dan drie of vier rijtuigen in eenen trein

Gde VERGADERING. — 13 DECEMBER 1888.

kunnen worden opgenomen. In moeilijke tijden wordt het spoedige vervoer van militairen hierdoor zeer belemmerd en mist de lijn grootendeels hare strategische beteekenis. Daarentegen zou de lijn Batavia-Samarang te weeg brengen, dat alle hoofdplaatsen van Java langs den kortsten weg waren verbonden. De vorige Minister heeft de lijn langs de noordkust niet in beginsel bestreden, maar meende, dat er kans bestond op het tot stand komen dier verbinding geheel of gedeeltelijk door particulieren. Sedert heeft men van particuliere pogingen niets meer vernomen. Het zou dus, naar het gevoelen dezer leden, aanbeveling verdienen, dat de Regeering met de lijn Batavia-Cheribon een begin maakte, daargelaten of de voortzetting van Cheribon tot Samarang al dan niet door particulieren werd uitgevoerd.

In elk geval verzochten deze leden de Regeering het bewijs te leveren, dat de door haar voorgestelde lijn de beste is. Vooralsnog vreesden zij, dat de uitgaven voor die lijn niet gerechtvaardigd waren, daar deze niet alleen hoegenaamd geen rente zal afwerpen, maar vermoedelijk gedurende vele jaren een deficit op de exploitatie zal opleveren. Tot staving dezer zienswijze beriepen zij zich nog op de volgende cijfers. De raming der netto-opbrengst van de lijn Djocjo-Tjilatjap was voor 1887 f 300 000. De uitkomst toonde een verlies aan van f 10 000. Toch is voor die lijn f 200 000 netto-winst in 1889 geraamd.

Middelen in Indië.

1. Eenige leden stemden in met het denkbeeld in de andere Kamer op 30 November door den heer Cremer ontwikkeld, om den canon van de oude erfpachtlanden te verminderen. Zij zouden dit billijk achten nu de Regeering dien canon voor nieuw uit te geven perceelen verlaagd heeft.

Andere leden meenden, dat men met het verminderen van 's lands inkomsten voorzichtig moet zijn en de bedoelde vermindering van den canon in geen geval moest plaats hebben, dan met gelijktijdige verhooging der patentbelasting als aequivalent.

2. Sommige leden wezen op het voorbeeld van Engeland dat, getuige de North Borneo Company Chartered, veel meer faciliteiten aan de Europeesche nijverheid en het Europeesche kapitaal geeft dan Nederland. Deze leden hoopten, dat ons Gouvernement in dit opzicht voortaan blijk moge geven van ruimer inzicht en onbekrompen opvatting dan tot dusver.

Vastgesteld 10 December 1888.

VAN GENNEP.
INSINGER.
FRANSEN VAN DE PUTTE.
VAN DER GOES VAN DIRXLAND.
VAN WELDEREN RENGERS.

AANWIJZING VAN VERANDERINGEN, gedurende de beraadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gebracht in het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk III (Departement van Buitenlandsche Zaken) der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1889.

Iste AFDEELING.

Kosten van het Departement.

Artikel 2, geraamd op f 45 650, is verminderd met f 1100 en mitsdien gebracht op f 44 550.

Het totaal van de afdeeling, geraamd op f 79 300, is alzoo met gelijk bedrag verminderd en gebracht op f 78 200.

Evenzoo is het totaal van het hoofdstuk, ten bedrage van f 713 312, verminderd met f 1100 en uitgetrokken tot een bedrag van f 712 212, (zevenhonderd twaalf duizend tweehonderd twaalf gulden).

OVERZICHT DER WIJZIGING gebracht in hoofdstuk III der Staatsbegrooting voor 1889.

ARTIKEL	De raming was	Verminderd met	Vastgesteld op	ONDERWERP DER VERMINDERING.
2 der Iste afdeeling . . .	f 45 650,00	f 1 100,00	f 44 550,00	De strekking der vermindering is om niet toe te staan: 1°. de voorgestelde verhooging van f 500, ten einde een ambtenaar, die vroeger uit den post Schrijffloonen werd betaald, als definitief beambte aan te stellen; 2°. f 600 voor traktements-verhooging. De voorgestelde wijziging werd door de Regeering overgenomen.

Het eindcijfer van het hoofdstuk, bedragende f 713 312,00

is alzoo verminderd met 1 100,00

En mitsdien gebracht op f 712 212,00